

De Daden van Jacques de Lalaing Wapenfeiten van een 15de eeuwse ridder

S. Matthew Galas

Jacques de Lalaing, een Waalse ridder uit de 15de eeuw was één van de meest gekende toernooveters uit zijn tijd. Na verloop werd Jacques zo beroemd dat auteurs uit de periode twee afzonderlijke verhalen schreven over zijn leven. Deze tekst is hoofdzakelijk gebaseerd op het werk van George Chastellain: 'Le livre des faits de Jacques Lalaing'. Het werk van Chastellain is meldingswaardig daar het een rijkdom aan informatie bevat over de middeleeuwse martiale cultuur evenals gedetailleerde beschrijvingen van gevechten.

Hoewel hij een lid was van een prominente familie in Henegouwen, was Jacques' voorouderlijke thuis gesitueerd in Douai, juist binnen de Franse grens. Spijtig genoeg weet Jacques' biograaf niets te zeggen over zijn opvoeding. Daar hij uit een oude ridderlijke familie afkomstig was die trots was op haar krijgstradities is het heel waarschijnlijk dat Jacques training kreeg in het krijgsbedrijf van zijn verwanten en vazallen.

Jacques was een uitzonderlijk vaardige vechter die vrij vroeg onder de aandacht viel van de Hertog van Bourgondië en de Koning van Frankrijk. Tegen z'n twintig jaar had hij zichzelf reeds op een aantal toernooien onderscheiden.

In hetzelfde jaar (op 22 november 1443), vergezelde hij de krachten van de Hertog van Bourgondië tijdens een verrassingsaanval op de stad van Luxemburg. Samenkomend drie uur voor daglicht, gebruikten ze uitschuifbare ladders om de stadsmuren te beklimmen. Eens binnen begaven ze zich naar het stadsplein. 'Op dat punt', zo schrijft de kroniekschrijver, 'verschenen de burgers van Luxemburg uit hun huizen, gepakt in harnas en bewapend met paalwapens'. Jacques bevond zich in het heetst van de strijd waar hij 'vele magnifieke wapenfeiten behaalde met zowel lans als zwaard. Zij die hem zagen, zo rond zich uit slaand links en rechts, konden niets anders dan zich verwonderen'. Door zulke voorname en zichtbare rol te spelen in een dergelijk gedurfd militair feit kwam Jacques nog meer onder de aandacht.

Het toernooi te Nancy

Twee jaar later, (1445), nam Jacques de Lalaing deel aan een toernooi in Nancy (in Lorraine) voor de Koningen van Frankrijk, Aragon en Sicilië alsook voor de verzamelde adel van Frankrijk. In zijn eerste treffen was Jacques zegevol. 'Want', zoals de kroniek zegt, 'bovenal, kende hij het werk der wapens'. Zijn eerste tegenstander sloeg hij in het midden van diens schild met zijn lans. Jacques bracht zowel man als paard op een dergelijke brute manier naar de grond dat zowel de destrier (het typische oorlogspaar) evenals z'n berijder ontzet was. Zijn tegenstander kon onmogelijk het gevecht verder zetten. Zijn tweede tegenstander versloeg hij door hem te slagen in de ooggleuven van zijn helm met de lans. Zo werd de helm van het hoofd getrokken. De tweede ridder was te verbaasd om verder te doen. De menigte was klaarblijkelijk zeer onder de indruk van dit alles.

Jacques' derde treffen was met een ridder uit Auvergne. Hoewel hij werd ontmoedigd door zijn patronen, de graven van Maine en St.-Pol, die de tegenstander kenden als een zeer befaamde steekspeler, stond Jacques erop te vechten. De eerste twee lopen met de lans waren onbeslecht. Tijdens de derde ren raakte de ridder van Auvergne Jacques in het midden van zijn schild en splinterde zijn lans. Jacques daarentegen, sloeg hem met als zijn kracht en kennis in de ooggleuf.

Deze slag raakte zo hard dat het vonken uit de helm sloeg en de tegenstander werd erdoor achter in het zadel gebogen tot zijn rug rustte op de kroep van zijn paard. Zijn tegenstander, volledig van de wijs, viel van zijn paard. De ridder van Auvergne werd bewusteloos naar zijn verblijf gevoerd en het duurde een vol uur voor hij zijn geheugen terugkreeg. Hij bloedde erg uit mond, neus en oren.

In het laatste treffen van de dag raakte Jacques zijn tegenstander in het midden van diens schild, waardoor ook deze ruiter naar achter werd gebogen, tot de kroep van zijn paard. Hij slaagde er echter niet in hem te doen vallen. Tijdens de tweede ren droeg Jacques de helm van de tegenstander wederom van diens hoofd. Zijn lans raakte met zulke kracht dat de helm ongeveer 7 meter weggeworpen werd door de slag.

Die avond kreeg Jacques een voorname behandeling in het verblijf van de koning. Hij ontving klaarblijkelijk vele geschenken, want de kroniek zegt dat toen Jacques zich de volgende ochtend bewapende en zijn paard besteeg, dit bedekt was met fijne stof en sierlijke dekkleden die hij de dag voordien niet had. Het lijkt duidelijk genoeg: een goede toernooivechter zijn, was een lucratieve bezigheid.

De kroniek beschrijft het steekspel van de volgende dag niet in zulke details, maar wel komen we te weten dat Jacques kampte met nog acht tegenstander. Hij versloeg hen allemaal. Mede omwille van zijn succes over het volledige toernooi won hij lof voor zijn bescheiden en wel gemanierd gedrag. Hij was toen 22.

Het eerste wapenfeit, Gent - 1445

In hetzelfde jaar begon Jacques de Lalaing aan zijn beroemde wapenfeiten. Dit waren voorafgaandelijk geregelde *'vriendschappelijke'* duels waarin de kampers vochten in volledig harnas met scherpe oorlogswapens. De kampers kwamen vooraf de regels voor het gevecht overeen: soms was dit het leveren van een bepaald aantal slagen door elke vechter. Dergelijke duels bestonden verder algemeen uit drie lopen met de lans te paard, drie lopen met het zwaard te paard en kampen te voet met speer of staafbijl, zwaard en dolk. Andere keren besloten de kampers te vechten tot één der vechters naar de grond werd gebracht. Deze wapenfeiten, net als de steekspelen reeds beschreven, waren ver van bloedeloos. In één bepaald treffen met een Engelse schildknaap werd Jacques de Lalaing gekwetst door de punt van een staafbijl die z'n pols doorstak. Ondanks de kwetsuur won Jacques het gevecht.

Jacques de Lalaing nam deel in zijn eerste wapenfeit in het jaar 1445. Dit was hetzelfde jaar dat hij zichzelf had onderscheiden op het toernooi te Nancy. Jean de Boniface, een Italiaanse meester uit het hof van Koning Alfonso van Aragon en Sicilië reisde door Lombardije, Savoie, Bourgondië en Vlaanderen. Hij zocht mogelijkheden om zich te kunnen laten gelden in het gevecht. Toen hij in Antwerpen aankwam, liet hij weten dat hij willend was om iedereen aan te pakken die zich aandiende. Jacques nam de uitdaging aan.

De regels voor het gevecht werden vastgelegd in een document genoemd: *'de hoofdstukken der wapenen'*. De voorwaarden bepaald door Heer Jean de Boniface waren als volgt: het gevecht diende aan te vangen te paard, verdergaande tot één der kampers zes lansen brak op de andere.

Deze lansen moesten van gelijke lengte zijn. De paarden dienden te worden gescheiden door een barrière, niet meer dan vijf voet in hoogte. Daarna diende het gevecht te worden verder gezet te voet in volledig harnas.

Het gevecht diende te beginnen met het werpen van speren of zwaarden* van elke zijde naar elkaar. Daarna diende het gevecht verder te gaan met staafbijl, zwaard en dolk. Het gevecht zou eindigen als één der kampers de grond raakte met hand, knie of lichaam of bij de overgave van één der partijen.

Geen van de deelnemers mocht spijkers of ander 'kwade' tuigen bevestigen aan zijn harnas, noch mochten de partijen magische amuletten dragen om de uitslag te beïnvloeden.

{**Espees de jet*. De *Flos Duellatorum*, een vechthandleiding uit 1410 van de Italiaanse meester Fiore dei Liberi, bevat drie illustraties van zwaardvechters die hun zwaarden houden als speren. Heer Jean, komende van Italië, was vermoedelijk bekend met deze techniek}.

Het gevecht had plaats te Gent op 15 december 1445. Op de eerste dag, liepen de twee ridders verscheidene rennen met de lans, doorgaande tot in de duisternis. Niemand brak het vereiste aantal lansen op elkaar. Jacques was teleurgesteld, want Heer Jean brak drie lansen tegenover zijn twee. (Let erop dat de steekspelers vermoedelijk lansen gebruikten met een *coronel*, een kroonachtige tip: een gebroken lans zou dus een 'doodsteek' betekenen indien de wapens gepunt waren.) Jacques en Heer Jean kwamen overeen het gevecht de volgende dag te voet verder te zetten.

Vòòr het gevecht begon de volgende dag, ridderde de Hertog van Bourgondië (die optrad als scheidsrechter) Jacques de Lalaing voor de verzamelde adel.

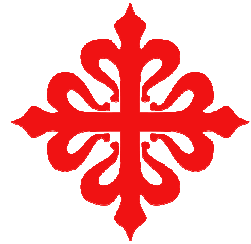
Heer Jacques veranderde zijn hoofdstel voor het gevecht te voet. In plaats een gesloten helm te dragen, droeg hij een helm met half vizier, dat zijn kin en mond bedekte, maar zijn neus en het bovenste gedeelte van zijn gezicht onbedekt liet. Later in de kroniek verklaart de auteur nog dat Jacques uit gewoonte open helmen droeg zodat hij beter kon ademen, ondanks het groter gevaar.

De twee ridders kwamen uit hun paviljoen, elk drager van speer en staafbijl. Ieder marcheerde hevig op elkaar in en terwijl ze naderden wierpen ze hun lansen, maar zonder effect. Overgaande op hun staafbijlen dichtten ze de afstand. Reeds vroeg in het gevecht gebruikte Jacques een ontwapeningstechniek, de oorlogsbijl uit de handen van Jean slaand. Maar de Italiaanse ridder raapte zijn wapen snel op en ging verder met vechten. Jacques raakte Heer Jean met zulke slag dat het hem bijna ronddraaide, maar het gevecht ging verder. Uiteindelijk ontwapende Jacques zijn tegenstander volledig, de oorlogsbijl weer uit de handen slaand. De ridder zocht onmiddellijk de afstand te dichten in de hoop met Heer Jacques te worstelen en probeerde diens vizier te grijpen. Maar Jacques bleef hem terugdrijven met de punt van zijn bijl, zodat de Boniface niet in de mogelijkheid was hem te raken.

Op dat ogenblik, toen hij de gevaarlijke situatie zag waarin Heer Jean zich bevond, wierp de Hertog van Bourgondië zijn stok op de grond waardoor de partij werd beëindigd.

Verder door naar Spanje

Deze gebeurtenissen rond Jean de Boniface maakten duidelijk een grote indruk op Jacques de Lalaing, waardoor hij besloot een gelijkaardige tocht te ondernemen. In 1446 reisde Jacques naar Frankrijk, dan naar Navarra en uiteindelijk naar Castilië. De koningen van Frankrijk en Navarra weigerden hem beiden toestemming tot vechten. De koning van Castilië hoewel, stond hem toe te vechten met Diego de Guzman, zoon van de grootmeester van de Orde van Calatrava (een Spaanse ridderorde).

Het gevecht vond plaats in Valladolid op 3 februari 1447, met de Koning van Castilië als optredend scheidsrechter. Deze keer ging het gevecht van start te voet, met staafbijl, zwaard en dolk. Het bereden gevecht diende later in de week te geschieden.

Toen het gevecht begon, wisselden Jacques en Diego slagen uit met hun staafbijlen, zo krachtig en woest dat de vonken vlogen van hun harnassen. Toen hij zag hoe agressief zijn tegenstander was, draaide Jacques de Lalaing de punt van zijn bijl rond, en sloeg hij drie slagen op de ooggleuven van Diego, de ene na de andere en op zulke wijze dat hij verwond werd op drie plaatsen in het gezicht. De eerste slag lande op zijn linkerwenkbrauw, de tweede op het punt van zijn voorhoofd en de derde boven zijn rechteroog.

Enkele ogenblikken later ontwapende Jacques Diego, diens oorlogsbijl uit zijn hand slaand. De algemene 'procedure' volgend liep Diego in om te worstelen. Jacques strekte zijn linkerarm, stopte hem en wierp zijn bijl met zijn rechterhand weg. Terwijl hij zijn tegenstander zo op afstand hield met de linkerhand, trok Jacques zijn kort zwaard. Daarop wierp de koning van Castilië de stok neer en het gevecht stopte. Het bereden gevecht vond nooit plaats: de koning vertelde Jacques dat hij meer dan genoeg had bereikt.

Op weg huiswaarts naar Henegouwen stopte Jacques in Aragon maar terug werd hem de toestemming ontzegd om te vechten. Waarom zoveel weigeringen? Mogelijk omwille van de daaraan verbonden kosten. De koning of hertog die het evenement sponsorde werd geacht feestjes te geven, evenals geschenken aan alle deelnemers. Verder werden ze misschien ook wel zenuwachtig, met zoveel gewapende vreemdelingen in hun middens. Jacques reisde namelijk met een entourage dat tot in de honderden telde. Diego de Guzman arriveerde in Valladolid met ongeveer 80 en 100 volledig bewapende krijgers.

Aan het Schotse hof: een gevecht van drie tegen drie

In 1449, reisde Jaques de Lalaing naar Stirling in Scotland om er te vechten met leden van de Douglas clan voor de koning van Schotland. Dit moest een gevecht van zes worden.

Aan de zijde van Henegouwen had je Jacques, zijn oom Simon de Lalaing en een schildknaap uit Bretagne met de naam Herve de Meriadec. Aan Schotse zijde waren er James Douglas (broeder van de Hertog van Douglas), nog een andere James Douglas en John Ross van Halket. Het gevecht vond plaats op 25 februari 1449. Een menigte van vijf- of zesduizend man verzamelde om te kijken.

Volgens de overeengekomen voorwaarden zou het gevecht te voet plaats vinden, gewapend met speer, staafbijl, zwaard en dolk. Op vraag van de Schotten werd het werpen van de speren verboden. Het gevecht werd gevochten met scherpe wapens en diende verder te gaan tot het werd gestopt door de koning. Elke vechter werd toegestaan zijn kompanen te helpen.

Jacques en zijn kompanen kwamen op voorhand overeen om zich bij aanvang van het gevecht van de speren te ontdoen en over te schakelen naar de staafbijlen. Toen het gevecht begon volgden ze dan ook hun plan: de schotten behielden hun speren.

Jacques kwam tegenover James Douglas te staan (de broer van de hertog) en ontwapende hem vlot, de speer uit de greep slaand. James nam zijn bijl, maar Jacques ontwapende hem terug en even gemakkelijk.

Geïrriteerd door het verlies van zowel speer en bijl, trok James zijn dolk en probeerde hij in te komen, met herhaalde steken naar het onbeschermd gezicht van Jacques. Jacques hield hem op afstand met zijn linkerhand, zijn vingers in de ooggleuven van diens helm plaatsend. Terwijl hij zijn staafbijl verliet trok hij zijn zwaard, dit was een dunne estoc, en greep de kling bij de punt zodat hij het wapen kon gebruiken als een dolk want op de een of andere manier had hij zijn dolk verloren. Ondertussen had hij het kinstuk van James kunnen grijpen. Terwijl hij poogde te steken naar de onbewapende palm van James hand verloor Jacques zijn zwaard.

Nu volledig ontwapend greep Jacques zijn tegenstander met beide handen aan het vizier. Jacques was bezig de tegenstander naar de grond te werken toen de koning het gevecht stopte.

Gedurende deze feiten vocht Simon de Lalaing met John Ross van Halket. Zoals de kroniek zegt: '*Simon was sterk, hard en erg wapenvaardig*'. Net als zijn neef Jacques ontwapende hij snel zijn tegenstander. Hij sloeg de speer uit diens handen. De twee ridders vochten verder met de staafbijlen. Heer John was een machtige man, maar Simon wist z'n slagen goed op te vangen op zijn bijl.

Terwijl hij de aanvallen van de tegenstander kalm afweerde, wachtte Simon op het moment dat zijn tegenstander kracht en adem verloor. Dan, toen hij de gelegenheid zag, ging hij over in het offensieve, stekend met zowel de punt als de staartpiek van de bijl. *'Toen hij de tegenstander zo terugdreef over de volledige lengte van de afgebakende ruimte'*, zegt de kroniek, *'was het iedereen duidelijk dat Heer John de slagen kreeg'*.

Ondertussen vocht Herve de Meriadec met de andere James Douglas. Terwijl beiden inkwamen verlaagde James zijn speer en stak hij Herve naar het gezicht. Hij miste zijn doel. De punt ging daarentegen door de linker mouw van Herve's overgooier en week af op het harnas daaronder. Herve stapte in afstand en raakte Heer James zo hard met zijn staafbijl op het hoofd, dat hij hem naar de grond sloeg, verbaast, gezicht neerwaarts.

Herve keek onmiddellijk of zijn kompanen hulp behoeften daar dat was toegestaan volgens de regels. Terwijl hij dat deed begon Heer James te herstellen: hij zette zich op zijn knieën. Toen Herve dit zag sloeg hij hem terug naar de grond met talrijke slagen van zijn bijl. Hij draaide zich terug om, om zijn vrienden te helpen, maar Heer James stond wederom recht en de twee vochten kort met hun bijlen. Op dat moment beëindigde de koning het gevecht, de gevaren ziende waarin de Schotse ridders zich bevonden.

Na dit gevecht met de Douglas clan te Stirling, bezochten Jacques en zijn kompanen Engeland. De koning gaf hen een eerder koud onthaal en weigerde toestemming tot vechten. Kort voor zijn vertrek werd Jacques echter benaderd door een Engelse schildknaap, Thomas Que, die een gevecht voorstelde op Jacques' geboortegrond. Jacques ging akkoord en een datum werd vastgelegd.

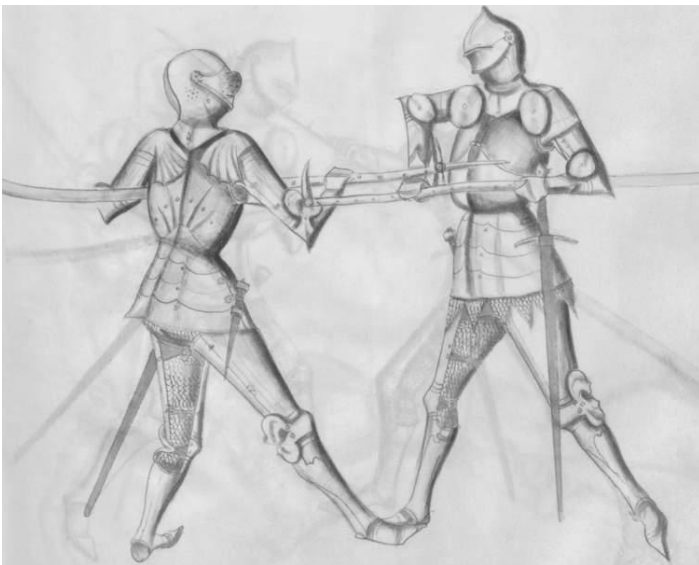
Terug naar Vlaanderen: een wapenfeit te Brugge

Het gevecht tussen Jacques de Lalaing en Thomas Que vond plaats in Brugge in 1449. De Hertog van Bourgondië trad op als scheidsrechter. Volgens de vooropgestelde voorwaarden vond het gevecht te voet plaats, in volledig harnas, bewapend met staafbijl en zwaard. Het gevecht diende verder te gaan tot één der vechters naar de grond werd gebracht.

Voor het gevecht begon, uitte Jacques een bezwaar over het wapen van de Engelsman, daar diens oorlogsbijl niet van het gebruikelijke type was voor toernooien. In het bijzonder waren zowel het blad van de bijl als de piek extreem lang en zeer scherp. Na overleg met de experts besliste de Hertog van Bourgondië dat de Engelsman zijn wapens moest veranderen. Thomas Que pleitte echter zo volhardend om het gebruik van zijn eigen oorlogsbijl dat Jacques toegaf en zijn eerder bezwaard wegwuifde.

De twee vechters waren zeer verschillend bepantserd. Jacques de Lalaing droeg een salade (een lichte helm) dat zijn gezicht onbedekt liet. Hij droeg geen gorget (nekbescherming) of bevor (kinbescherming). Thomas Que daarentegen droeg een zware helm, gekend als een grote bascinet. Zijn vizier was gesloten en hij droeg een bijkomende versterking voor kin en keel.

Licht bepantserd en makkelijk ademend omwille van zijn lichte helm zette Jacques snelheid in de aanval. Hij sloeg talrijke slagen naar het hoofd van de Engelsman en dwong hem achterwaarts. Thomas werd in het nauw gedreven en in verlegenheid gebracht door deze woeste aanval en kon niets anders doen dan slagenregen proberen af te weren. Maar dame Fortuna, die geeft aan de ene en neemt van de andere, draaide dit treffen tegen Jacques.

Terwijl hij de Engelsman sloeg had Jacques het ongeluk zijn linkerhand recht op de piek van de tegenstanders' bijl te brengen. De punt ging de onderzijde van zijn handschoen binnen waardoor hij werd gespietst. Zenuwen en aders werden geraakt, want de piek van deze bijl was verwonderlijk lang en scherp.

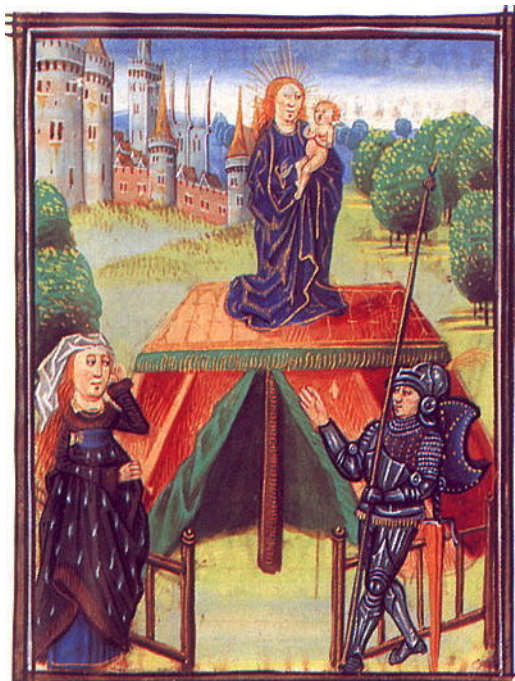
Jacques probeerde het gevecht verder te zetten, maar zijn linkerhand liet hem in de steek.

Met de kop van zijn oorlogsbijl onder zijn linker oksel vervolgende Jacques het gevecht, de staartpunt rondslaand met zijn rechterhand. Zich realiserend dat hij in serieuze problemen zat, verliet Jacques zijn bijl en kwam hij in om te worstelen. Hij greep de helm van de Engelsman met één hand en diens linkerarm met de andere. Jacques gebruikte een worsteltechniek om Thomas Que te werpen. De Engelse schildknaap raakte de grond zo hard dat het vizier van zijn bascinet begraven werd in de aarde. Dit ziende wierp de hertog zijn stok op de grond, het gevecht eindigde.

Later betoogde Thomas Que dat hij niet verslagen was volgens de overeengekomen condities van het gevecht. Hoewel hij geworpen was, zo beweerde hij, had zijn volledige lichaam nooit helemaal de grond geraakt. Inderdaad, zijn hoofd, armen en benen hadden allen de aarde geraakt, maar hij had zijn armen gebruikt om zijn torso van de grond te houden. De Hertog van Bourgondië beraadslaagde met de andere notabelen die het gevecht hadden aanschouwd: Duitsers, Spanjaarden, Schotten en Italianen. Het unanieme besluit van deze internationale jury was dat Jacques het gevecht had gewonnen.

Jacques verdroeg ondertussen grote pijnen door zijn verwonding. Gelukkig bleek de wond geen blijvend gebrek te veroorzaken en met behulp van de dokter van de Hertog van Bourgondië werd Jacques spoedig gezond verpleegt.

Op het hoogtepunt van zijn carrière: 10 duels aan de fontein der tranen

Op hetzelfde tijdstip van zijn gevecht met Thomas Que, kondigde Jacques de Lalaing zijn intentie aan om een pas d'armes (wapen doortocht) te houden. In dit soort treffen zou de ridder normaal gezien zijn uitdaging wijdt verspreid uitvaardigen zodat ieder deze zou kunnen aanvaarden binnen een bepaalde vooropgestelde tijd. In het geval van Jacques liet hij aankondigen dat hij een paviljoen zou opzetten op de eerste dag van iedere maand én dat voor een volledig jaar.

Uitdaggers die hem wilden bevechten werden uitgenodigd om het paviljoen te naderen en één van de 3 schilden te raken die er buiten hingen.

Het eerste, een wit schild, stelde een uitdaging voor om te vechten met de staafbijlen. Het tweede, een paars schild, vertegenwoordigde de uitdaging om te vechten met de zwaarden. Het derde, een zwart schild, stelde een uitdaging voor tot steekspel te paard met lansen. Geleerd uit zijn ervaring met de Engelsman stond Jacques erop dat alle wapens die in de gevechten zouden worden gebruik, identiek zouden zijn. Hij zou ze aanbrengen, maar de tegenstander kreeg de eerste keuze. De voorwaarden stelden dat het gevecht zou duren tot een bepaald aantal slagen waren gevallen of tot de scheidsrechter het gevecht stopte. Het aantal slagen diende te worden gespecificeerd door de partij die de uitdaging van Jacques aanging.

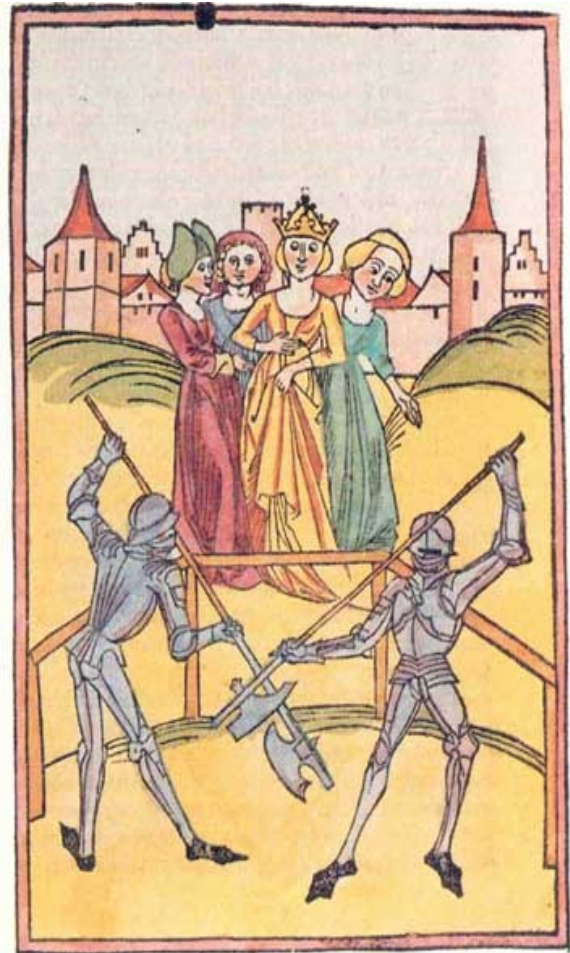
Jacques' uitdaging werd officieel gekend als de doortocht door de fontein der tranen, omdat het paviljoen werd opgezet naast een fontein met een standbeeld van een wenende vrouw.

Geheel in dit thema vocht Jacques in een witte overgooier gedecoreerd met een patroon van blauwe tranen. Als men hem vroeg naar de reden om zulke uitdaging uit te vaardigen antwoordde Jacques dat hij met tenminste 30 mensen geduëlleerd wou hebben voor zijn 30ste verjaardag. De wapendoortocht diende te worden gehouden van één november 1449 tot 30 september 1450.

Van november tot januari aanvaarde niemand Jacques' uitdaging. Uiteindelijk, op één februari verscheen een Bourgondische schildknaap genaamd Pierre de Chandio. Hij raakte het witte schild. Een week later had het gevecht plaats nabij Chalons in Frankrijk, op een smal eiland in het midden van de Saone rivier. De opkomst begon met een grootse ceremonie: Pierre de Chandio was vergezeld door 600 ridders en schildknapen. Het gevecht was zonder gebeurtenissen van belang en zonder conclusie: nadat 21 slagen werden geslaan met de bijl stopte de scheidsrechter het gevecht.

In maart werd Jacques' uitdaging aanvaard door Heer Jean de Boniface, de Siciliaanse ridder die hem eerder al had bevochten in Gent. Heer Jean raakte zowel het zwarte als het witte schild aan, duidende op het bereden gevecht met lansen, gevolgd door een gevecht te voet met staafbijlen. Jacques en Jean liepen 7 rennen met de lans: de resultaten waren besluiteloos, hoewel Jacques het voordeel leek te hebben. Na de 7de ren gingen beide partijen akkoord om het gevecht verder te zetten enkele dagen later, onmiddellijk verdergaand met het gevecht te voet met de staafbijlen.

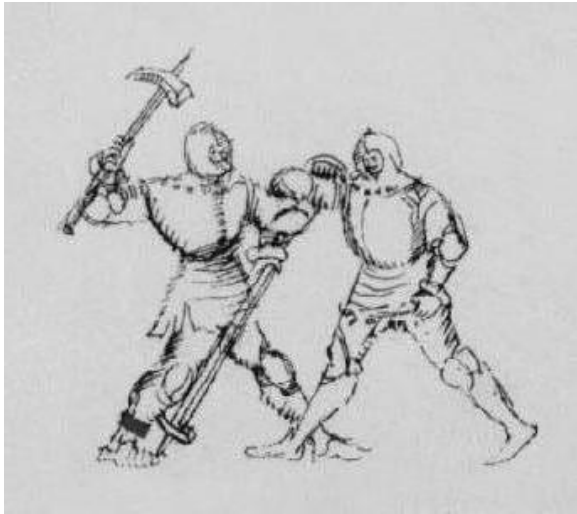
Het gevecht te voet begon zonder veel speciaals. Maar nadat ongeveer 10 of 12 slagen waren uitgewisseld kon Jacques plots de bijl van zijn tegenstander grijpen met zijn rechterhand. Daarmee maakte hij een opening. Met het wapen in de linkerhand sloeg hij Jean drie keer in het gezicht met de staartpunt van zijn bijl.

Toen hij de bijl van zijn tegenstander losliet, greep Jacques snel de pluim op Jean's helm en trok dit zo ruw dat hij op de grond viel. De jury zag dat de Siciliaanse ridder uitgestrekt op de grond lag en stopte het gevecht onmiddellijk.

In juni aanvaarde een Bourgondische schildknaap, genoemd Gerard de Rousillion, de uitdaging van Jacques. Hij raakte het witte schild.

Volgens de kroniek was Gerard bepantserd op oude wijze. In plaats van een volle helm droeg hij een stalen ketelhelm (*chapeau de fer*) met een maliënkap (*coif*) daaronder.

Ook hier begon het gevecht zonder bijzonderheden. Maar nadat 15 of 16 slagen waren uitgewisseld stapte Jacques plots dicht in op de schildknaap en nam hij diens staafbijnl in zijn rechterhand. Met zijn linker sloeg Jacques hem in zijn onbepantserd gezicht met de punt van zijn staafbijnl. Erg bloedend en in duidelijke nood wong Gerard de bijl uit Jacques linkerhand. De ernst van de verwonding ziende wierp de scheidsrechter de stok op de grond, het gevecht eindigde.

Op de eerste dag van oktober aanvaardden 7 edellieden de uitdaging van Jacques. De eerste, een schildknaap genaamd Claude Pitois, die de heer was van Saint-Bonnet, raakte het witte schild. De tweede, Aime de Rabutin, heer van Espiry, raakte het witte schild. De derde, een schildknaap genaamd Jean de Villeneuve, raakte het witte schild. De vierde, Gaspar de Durtain, raakte eveneens het witte schild. De vijfde, Jacques d'Avanchier, raakte de drie schilden. De zesde, Guillaume d'Amange, een schildknaap van Bourgondië, raakte het zwarte schild. De zevende tot slot, een schildknaap genaamd Jean Pitois, raakte het witte schild.

Jacques bevocht Claude Pitois de volgende dag. Het gevecht ging snel: na enkele slagen stapte Jacques in en greep hij de bijl van Claude met zijn rechterhand. Een opening makend trachtte hij Claude in het gezicht te stoten met de punt van zijn bijl die hij hield in de linkerhand. Maar Claude blokkeerde de slag en greep zo Jacques' bijl met de rechterhand. Jacques loste de bijl van de tegenstander en greep in de plaats naar diens nek.

Claude ontsnapte tot twee maal toe uit de greep maar Jacques kon uiteindelijk de afstand dichten en greep zijn hoofd onder zijn arm, in een worstelgreep genoemd '*cornemuse*' (doedelzak). Eens hij zijn tegenstander in deze hoofdgreep had wierp hij hem op de grond. Claude landde plat op zijn rug maar greep Jacques terwijl hij viel. Zijn balans verliezend, viel Jacques op Claude, diens lichaam op de grond drukkend.

Op dat punt wierp de scheidsrechter zijn stok. Beide vechters behielden hun staafbijlen tot op het einde van het gevecht.

Een paar dagen later bevocht Jacques Heer Aime de Rabutin, de heer van Espiry. Volgens de kroniek specificieerde Aime dat hij zou vechten tot 55 slagen waren uitgedeeld met de bijlen. De scheidrechter hoewel, zag de dapperheid en vaardigheid van de twee ridders en bezorgt over het grote gevaar waarin beiden vertoefden, stopte hij het gevecht na 30 slagen.

Vervolgens bevocht Jacques Jean de Villeneuve met staafbijlen. Mogelijk als uiting van zijn zelfvertrouwen, droeg Jacques geen bepantsering om zijn rechterbeen. Het gevecht duurde tot 55 slagen waren uitgedeeld. De kroniek zegt dat het een plezier was hen te zien vechten, aangezien zij niets spaarden.

Gaspar de Durtain, gekend als één der beste vechters in Bourgondië, was de volgende om Jacques' uitdaging aan te gaan. Terug droeg Jacques geen bepantsering om zijn rechterbeen. Nadat ongeveer 10 slagen werden uitgewisseld splitste de schacht van Jacques' bijl en de piek van het bijlhoofd brak af. Onversaagd vervolgde Jacques het gevecht tot het vereiste aantal slagen was uitgewisseld.

Jacques de Avanchier, een schildknaap uit Savoie was de volgende om Jacques te bevechten. De man uit Savoie had alle schilden geraakt: dit duidde op een gevecht met de staafbijl, het zwaard en de lans. Het gevecht met bijlen kwam eerst. Jacques de Lalaing droeg nog minder harnas dan voorheen: bijkomstig aan het onbepantserde rechterbeen liet hij nu ook de rechter handschoen weg. Na ongeveer 12 of 14 slagen sloot de schildknaap uit Savoie de afstand met Jacques en greep hij dienst bijl met de rechterhand. Jacques beantwoordde dit onmiddellijk en greep de schildknaap bij de keelbescherming (gorget) en trok hem 3 tot 4 stappen. Terwijl de schildknaap uit balans was ontwapende Jacques hem vlug. Hij nam d'Avanchier's bijl uit beide handen en wierp hem op de rond. De scheidsrechter wierp onmiddellijk zijn stok neer.

Enkele dagen later vervolgde Jacques de Avanchier zijn gevecht met Jacques de Lalaing. Het volgende treffen vond plaats te voet, bewapend met zwaarden. De schildknaap specificieerde dat ze zouden vechten tot 7 slagen waren uitgewisseld. Geen van de partijen werd toegestaan meer dan drie stappen achteruit te treden. De schildknaap bevond zich echter in een groot nadeel eens het gevecht startte. Zijn gesloten helm (armet) beperkte zo zijn zicht dat hij niet kon bewegen. Ontdaan van zijn defensief voetwerk viel hij als makkelijke prooi aan Jacques vaardige aanvallen.

(De kroniek specificceert niet welk type zwaarden ze gebruikten, hoewel hand-en-half- zwaarden gebruikelijk waren in het toernooivechten rond die tijd).

Diezelfde dag vochten de beide Jacques nog te paard. De schildknaap bepaalde dat ze 25 koersen zouden rennen met de lans. Hoewel, tijdens de 6de ren sloeg Jacques de man uit Savoie op zijn helm tot diens verbazing. De schildknaap wilde zijn helm veranderen, maar de nieuwe helm paste zo slecht dat de scheidsrechter hem niet wou laten verder doen en het gevecht werd gestopt.

Vervolgens bevocht Jacques een schildknaap met de naam Guillaume d'Amange. Beiden vochten te paard en renden 25 koersen met de lans. De schildknaap raakte Jacques slechts twee maal en faalde erin één enkele lans te breken. Jacques raakte Guillaume vele malen en brak twee lansen.

Jean Pitois, een Bourgondische schildknaap, was de laatste vechter om tegenover Jacques de Lalaing te staan. De twee vochten met de staafbijlen. Jacques bleef zijn trend verderzetten en vocht met zijn rechterbeen onbepantserd. Zijn tegenstander droeg een stalen ketelhelm samen met een bevoor dat zijn volledige gezicht bedekte, buiten dan de ogen. Het gevecht was lang en wild: Jean had 63 slagen bepaald met de bijl. Toen het gevecht op zijn einde liep sloeg Jacques Jean onder de ogen met de staartpunt van zijn bijl en zo verwonde hij hem.

Jean greep Jacques wapen: Jacques deed hetzelfde met hem. Jean sloot op Jacques in en poogde hem drie maal in het gezicht te stoten met zijn bepantserde vuist. Daarop wierp de scheidsrechter zijn stok neer en hij eindigde het gevecht.

Dit beëindigde de *pas d'armes*, gekend als 'de fontein der tranen'.

Jacques bleef onverslagen doorheen zijn wapendoortocht en won grote bekendheid ten gevolge van zijn jaarlange uitdaging. Nadat hij een pelgrimstocht had gemaakt naar Rome keerde Jacques triomfantelijk terug naar het hof van de Hertog van Bourgondië. Als beloning voor zijn waarde werd Jacques toegelaten tot de prestigieuze orde van het gulden vlies. De ceremonie vond plaats in de goede stad 'Bergen' in het jaar 1451.

Toepasselijk stierf Jacques de Lalaing een martiale dood. In 1452 voerde de hertog van Bourgondië oorlog met de rebellerende Vlaamse stad Gent. Jacques, toen in functie als zijn raadsheer, nam deel aan de oorlog. Tijdens zijn deelname aan het beleg van Poelke werd Jacques geveld door vijandig kanonnenvuur. Hij stierf op 3 juli 1453, op 32-jarige leeftijd.

Dit artikel werd vertaald voor en gepubliceerd op de website van SwArta met toestemming van M. Galas. Vertaling door Alwin Goethals. 08/2008